

Uusia ideoita talvipuutarhan suunnitteluun

Caroline Sarikoski

Suomessa lumipeitteinen maisema tarjoaa talvella upeita näkymiä, jotka saavat monet ulkomaalaiset pidättämään henkeään. Kuitenkin uskon, että rakennetuilla viheralueilla voisimme hyödyntää paremmin tätä pitkää, lehdetöntä vuodenaikaa. Lapsuuteni ja nuoruuteni Englannissa ja sen vallitseva puutarhakulttuuri on syvästi vaikuttanut minuun, ja päätin hyödyntää sitä opinnäytetyössäni. Talvipuutarhat - jotka eivät enää tarkoita vain suuria kasvihuoneita - ovat kasvattaneet suosiotaan siellä. Kiinnostusta ovat lisänneet opastetut kierrokset ja työpajat, jotka herättävät tietoisuutta vuodenajan kauneudesta.

Viimeaikaisten leudompien ja ajoittain lumettomien talvien vuoksi Etelä-Suomessa toivoin löytäväni ideoita, jotka voisivat soveltua tänne. Hortonomien yhdistys auttoi tukemaan opintomatkaani, jonka tarkoituksena oli haastatella ylipuutarhureita tai muita vastuuhenkilöitä. Aikomukseni oli vierailla kolmen maan 12:ssa puutarhassa parin viikon aikana, pohjoisesta etelään ja lännestä itärannikolle.

Saavuvin Edinburghiin, Skotlantiin tammikuun puolivälissä. Verrattuna Suomen kuivaan kylmyyteen kolme astetta lämpöä tuntui raa'alta ja läpitunkevan kylmältä. Kolea sää ei silti näyttänyt estävän kaikkia kävijöitä näihin puutarhoihin, minkä jälkeen he palkitsivat itsensä kävelyn jälkeen kohteiden kahviloissa. Vierailijat näissä paikoissa yleensä toivotettiin tervetulleiksi reiteillä, jotka varmistivat esteettömyyden vuodenajasta riippumatta.

The Royal Botanic Garden eri elementeillään ja kasvisuvuillaan muistutti osittain Suomea; kalliot, sammal ja hyvä valikoima havuja loivat kehyksen monille muille puuvartisille lajeille ja perennoille. Kaikissa paikoissa vieraillessani ylläpito oli korkealla tasolla ja tiedotus kävijöille oli monesti informatiivista ja tasokasta.

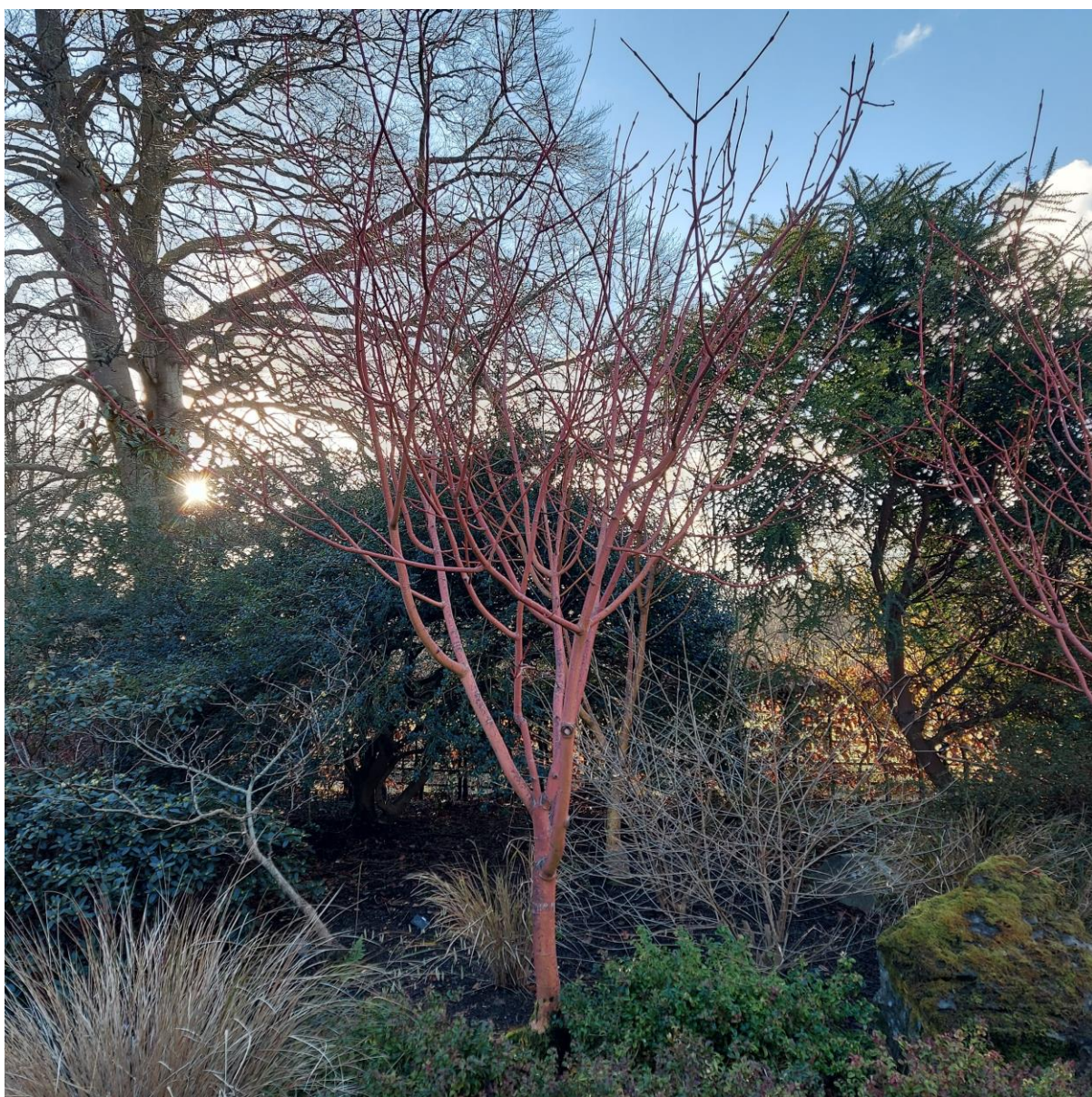
Edinburghin molemmissa paikoissa, joissa kävin, tarjottiin uusia, mielenkiintoisia lajikkeita. Tässä kuvassa on Saughton Parkin *Salix matsudana* 'Tortuosa'.

The Royal Botanic Gardenin *Ophiopogon planiscapus* 'Nigrescens' on kaunis yhdistettynä lumikelloihin. Brittiläisten standardien mukaan se on kestävä, mutta Suomessa ilman hyvin suotuisaa mikroilmastoa se olisi rajamailla. RHS:n (The Royal Horticultural Society) kestävyysluokitusten mukaan se sietää kylmyyttä enimmillään -15 °C.

Matkustaessani Skotlannista Walesiin kuljin maan halki länsirannikolle. Conwyn Bodnant Garden on Atlantin vieressä ja sijaitsee korkealla Pohjois-Walesin vuoriston tarjoaman lainatun maiseman lähellä. Talvikävely oli suunniteltu Atlantilta tulevilta pahimmilta tuulilta suojassa olevalle alueelle, ja tämä puutarha saa runsaasti aurinkoa sen vieressä kulkevan avoimen niityn ansiosta.

Yksi silmävangitsija siellä oli *Acer x conspicuum* 'Phoenix'. Eri vaahterat ovat paljolti suosittuja Ison-Britannian talvipuutarhoissa, vaikka ajan mittaan ne menettävät kiiltonsaa ja värinsä.

Toinen runsaasti käytetty kasvi sekä Walesissa että muualla on *Erica* - tässä tapauksessa *Carnea* 'Nathalie', joka kestää kylmyyttä hyvin.

Calluna ja *Erica* ovat laajalti käytössä Englannin Yorkshiren RHS-puutarhassa. Tässä on esimerkki kanervasta sekä *Salix gracilistyla* 'Mount Aso' kauniine silmuineen. Taaempänä kuvassa *Cornus alba* 'Sibirica' ja oranssin värinen *Salix alba* 'Britzensis' ovat suosittuja lajikkeita monissa paikoissa.

Manchesterin RHS-puutarha yhdistää erilaisia esteettisiä tyylejä, mukaan lukien bonsai. Pitkillä talvisilla varjoilla korostetaan "topiary"n muotoja, lisäten draamaa koristeheinien ja *Cornuksen* mereen.

Yorkshiren RHS-puutarhan topiary on vähemmän perinteinen, käyttäen geometrisia muotoja kehystämään tätä vaikuttavaa lehtipuuta. *Taxus baccata* sopii brittiläiseen ilmastoon; Suomessa se vaatisi selvästi kestävämmän marjakuusen, kuten *Taxus cuspidata*, saavuttaakseen samantyyppisen vaikutuksen.

Matkustaessani etelään Cambridgen University Botanical Gardeniin minulle kerrottiin, että siellä olevaa korkeaa marjakuusiaitaa käytetään suojatun mikroilmaston luomiseen sekä lisäksi myös talvituoksujen säilyttämiseen.

Iso-Britanniassa kasvit kuten *Hamamelis*, *Viburnum*, *Lonicera fragrantissima* ja *Daphne* antavat makeita aromeja jo tammikuussa, lisäten aistillisia elementtejä talvireitteihin.

On tuskin yllättävää, että lumikellot olivat esillä näissä puutarhoissa kuten ylhäällä kuvatussa Cambridge Botanical. Termi "Galanthophile" kuvaa lumikellon harrastajia, jotka menevät pitkälle eri Galanthus-lajien ja -lajikkeiden tunnistamisessa ja keräämisessä. Myös lähellä sijaitsevan Anglesey Abbeyn yksi vetovoima on sen 400 lajiketta. Opasteet osoittavat "snowdrop hotspots" reitit ja lumikellojen opastetut kierrokset myyvät loppuun.

Anglesey Abbey hyödyntää myös koivujen eleganttia viehätystä, antaen dramaattisen vaikutuksen talvipolun lopussa niitä ryhmitellen. *Betula utilis* subsp. *jacquemontii* valkoiset rungot tulivat tutuiksi matkani aikana. RHS-luokituksen mukaan H7-luokkaan kuuluvana se voisi selviytyä täälläkin, "kestävä ankarammissa Euroopan mannerilmastoissa (<-20 °C)."

Koivujen sekaan istutetut kukkasipulit ja perennat olivat vielä näkymättömiä käynnin aikana.

Vielä ollessani Itä-Angliassa vierailin RHS Hyde Hallissa, josta löytyi monia tuoreita talvipuutarhanäkymiä. Pajunkudonta on ollut suosittua Suomessakin jo jonkin aikaa, ja nykyään täällä on tietysti pajutunneleitaakin. Tässä RHS-puutarhassa järjestetään pajunkudontatyöpajoja. Sen lisäksi puutarhatiimi tekee eläviä pajuveistoksia. Taidekappaleet ovat erilaisia joka vuosi, koska Salixin vanhat versot leikataan alas talven jälkeen kasvattaakseen uusia veistomateriaaleja. Vanhat veistokset käytetään runkoina ja täytetään siemenkotioloilla, versoilla ja heinillä saadakseen linnuille, nisäkkäille ja ötököille pesäpaikkoja.

Tässä kuvassa tiedotustaulut kertovat vierailijoille talven olennaisesta osasta puutarhan elinkierrossa.

Cornuksen eri lajikkeiden ryhmittely valkoisen *Rubus cockburnianus*in kanssa tuo wow-effektin kävelyn loppuvaiheeseen. Rubus lajike on suhteellisen talvenkestävä - se on tietenkin pidettävä kurissa.

RHS Hyde Hall - kuten muutkin puutarhat - hyödyntää koristeheinien ja korkeiden monivuotisten kasvien koristeellisuutta talvenkin aikana, samalla tuoden ympäristöhyötyjä. Tämä kasvillisuus on erityisen sopivaa alueelle, jolla saadaan vähemmän sadetta.

Kew Gardeniin kuuluva Wakehurstin Botanic Garden Sussexissa osoitti myös taitavaa vuorovaikutusta lehtipuiden ja erilaisten heinien välillä. Wakehurst on esimerkki talvireitin kiertävästä luonteesta.

Käytännön syistä nämä kävelyretket suunnitellaan usein siten, että ne alkavat puutarhan siitä osasta, joka on lähinnä sisäänkäyntiä, jotta kävijöitä saadaan houkuteltua myös kylmempinä kuukausina. Kävijät päätyvät luonnollisesti kahvilaan ja lahjakauppaan. Näin ollen saadut myyntitulot voidaan käyttää puutarhojen kehittämiseen.

Talvea ajatellen, Gertrude Jekyll korosti, että suunnittelijoiden on hyödynnettävä alhaista auringonvaloa. Siksi monissa kohteissa *Acerin* ja *Betulan* kuoriutuvat paperimaiset lajikkeet sijoitetaan strategisesti. Tämä pätee Sir Harold Hillieriin, Euroopan suurimmista talvipuutarhoista. Kuvassa on *Betula utilis* subsp. *albosinensis* 'Bowling Green'.

Täällä harkitaan huolellisesti mahdollisuutta kiertävän kävelyn aikana havainnoida puutarhan antamia silmäniloja ja näkykokemuksia. Ylipuutarhuri oli samaa mieltä kanssani siitä, että alueen tulisi näyttää yhtä upealta lumen ja pakkasen peittämänä.

Näiden puutarhojen lukuisat kasviheimot varmistavat monimuotoisuutta. Samaa tekee kukkasipulien, maanpeite- ja korkeiden monivuotisten kasvien kerrostuma eri pensaiden ja puiden seassa. Ilmiselvästi jotkut näistä kasvuyhdistelmistä voitaisiin sovittaa pienempiin konteksteihin.

Toiseksi viimeinen vierailu oli Royal Horticultural-lippulaivapuutarha Wisleyissa, jossa erilaiset *Hamamelis*- ja *Helleborus*-lajikkeet sekä bambu lisäsivät talvipuutarhaelämystä.

Viherhoito on näissä kohteissa pitkälti luonnonmukaista. Lehdet annetaan maatua maassa ja komposti käytetään kasveille. Wisleyssa lahoavaa puumateriaalia on sijoitettu huomaamattomasti koristekasvien taakse. Kuten ensimmäisessä kuvassa näkyy pesimäpaikkojakin järjestetään.

Wisleyn *Tilia*-puut tarjoavat selkeän talvirakenteen, rehevän kesäisen varjon ja minulle kerrottiin, että nämä puut täyttyvät linnuista myöhemmin vuodessa.

Lopuksi kävin Savill Gardenissa, joka kuuluu Windsor Great Parkiin. Tämä maineikas paikka toi yhteen monet jo näkemäni elementit. Kuvassa värikkäät *Salix*- ja *Cornus*-lajikkeet heijastuvat vedessä.

Ilmeisesti kaikkea tässä esitetyissä ideoissa ei voida replikoida edes Etelä-Suomessa - eikä se välttämättä ole aina toivottavaakaan. Lisäksi Britannian talvi vastaa meidän kevättalvea. Kuitenkin monia talvipuutarhasuunnitteluun käytettyjä kasveja löytyy jonkun verran Suomessakin. Haasteena on uusien lajikkeiden kokeilu - mitä kasvikeräilijät ja puutarhurit ovat tehneet vuosisatojen aikana.

Talvikasvivalikoima voi olla kapeampi kuin muina vuodenaikoina, mutta materiaalien taitavia yhdistelmiä huomioon otettaessa kerroksellisuus kohentaisi esteettistä nautintoa ja ympäristön kestävyyttä. Kevään pitkää odotusta voitaisiin lyhentää, innostamalla ihmisiä lähtemään liikkeelle ihailemaan vuodenajan kauneutta.